

CLOSE/UP

SKOLE BIO

Til trods for at Skolescenen er afgået ved døden – tillige med Bjørn Moes sorte bog – og udlejere samt biografdirektører har penge til gode, eksisterer der alligevel et Skole Bio. Efter nogle puf fra Erik Saxtorph tog Filmfonden i foråret 1969 initiativet til en videreførelse af Skolescenens bioafdeling, der altid havde gået udmærket i modsætning til teatersektionen. Efter forhandlinger med både filmbranche (der selvfølgelig gerne ville have nogle penge hjem) og lærerorganisationerne (Danmarks Lærerforening og Gymnasielærerforeningen) blev det nye Skole Bio – helt uafhængigt af det gamle – oprettet i april med Film-lærerforeningen som pædagogisk rådgiver. Det er derfor ikke så mærkeligt, at denne forenings formand, den ihærdige adjunkt Jens Pedersen, også blev første formand for Skole Bios bestyrelse. Erik Saxtorph, der var bioafdelingsleder i Skolescenen, fortsætter i Skole Bio som forretningsfører. Titlen dækker over hans tidligere funktion, oplyser han.

At behovet for Skole Bio fortsat eksisterer, fremgår tydeligt af, at man har ca. 72.000 medlemmer fordelt på tre hold:

Yngste hold: 26.600 i provinsen og 12.200 i København.

Mellemste hold: 20.600 i provinsen og 9.000 i København.

Ældste hold: 2.700 i provinsen og 1.400 i København.

Hvorfor ældste hold er så lille, kan Erik Saxtorph ikke forklare, men mener, at de tilbudte film er for ukendte. Det drejer sig om Truffauts »Skyd på pianisten« (1960), Tage Danielssons »Hul i broho'det« (1966), Formans »Blondinens kærlighed« (1965) og Skolimowskis »Starten« (1967). På de to yngste hold har man dels to »obligatoriske« film og dels fire puljefilm, hvoraf der på lokalt plan udvælges to. Mellemste hold har fået »Naboerne« og »Abernes planet« samt valget mellem »Helgenen går i aktion«, »Telemarkens

helte«, »Fire tapre sønner« og »En hård dags nat«; yngste hold »En nat i Casablanca« og »Pimpernel Smith« samt »Helgenen går i aktion«, »Vi er allesammen tossede«, »Union Pacific« og »Paw«. For filmvalgene står et programudvalg bestående af repræsentanter for Skole Bios bestyrelse, Film-lærerforeningen og lokale tillidsmænd.

Til de to yngste hold er der lavet et »tidskrift«, der foruden indlæg fra læserne indeholder små – og meget primitive – anmeldelser af film fra det løbende repertoire og TV. Ideen med et filmtidskrift for børn og unge er for så vidt

strålende, hvis det blot ikke var så tilfældigt redigeret. Hvorfor netop omtaler af »Butch Cassidy and the Kid« og »Rumrejsen 2001« ud af et helt efterårs repertoire?

Til ældste hold har man foruden en introduktionspjece udarbejdet programmer bestående af fire artikler samt credits til hver film. De er alle bygget op efter princippet: en introduktion til instruktøren, to artikler om filmene af henholdsvis en kritiker (eller en film-lærer) og en elev samt en opsats med udgangspunkt i filmens tema (således skriver f.eks. en motorjournalist i forbindelse med »Starten«).

Disse programmer er af mildest talt varierende kvalitet. »Skyd på pianisten« er langt det bedste, og det eneste, hvor det virkelig er lykkedes at få omtalt både struktur og kvalitet. Artiklerne er vel-skrevne, informative og supplerer hinanden, mens de i de øvrige programmer – ganske særlig den om filmene – er vattede og uinteressante. Stud. mag. Anne Born Rasmussens skematiske analyse af strukturen i »Skyd på pianisten« er så absolut den mest anvendelige af samtlige. Her får man et redskab. Bunden nås i behandlingen af »Starten« skrevet af Torkill Jensen, der sandelig viser sig at være film-lærer! Han skriver bl. a.:

»Gang på gang vil man føle sig mystificeret af overraskende klip eller mærkelige indslag, og ikke altid dukker der en forklaring op, så mystikken kan indpasses. Man bør lade særhederne være (kursiveret af undertegnede) – og først og fremmest glæde sig over de ting, der sagde én noget. Noget mere pædagogisk skal man vist (forhåbentlig) lede længe efter, og at formanden for Film-lærerforeningen er ansvarshavende redaktør, er tilsyneladende langt fra nogen garanti for blot rimelig filmpædagogisk kvalitet.

Ideen med udførlige og alsidige introduktioner, der samtidig kan tjene som arbejds materiale til efterfølgende diskussioner, er imidlertid god. Der er virkelig mulighed for at gøre en stor filmpædagogisk indsats, hvilket sikkert også har været Filmfondens bevæggrund til at støtte Skole Bios tryksagsvirksomhed og faglige møder med 75.000 kr. pr. sæson.

Philip Lauritzen

»De syv samuraier« (Akira Kurosawa), »Playtime« (Jacques Tati), »Mælkevejen« (Luis Buñuel), »Oprøret i Adalen« (Bo Widerberg), »Fotomodellen Lola« (Jacques Demy), »Rumrejsen år 2001« (Stanley Kubrick), »Himmel og helvede« (Akira Kurosawa), »Rosemarys Baby« (Roman Polanski), »Hvis...« (Lindsay Anderson), »Skandalen i Milano« (Pier Paolo Pasolini), »Stjaalnekys« (François Truffaut).

Hvert foreningsmedlem kunne stemme på 10 film, og ialt 35 titler blev nævnt. Blandt de film, der ikke kom med på den endelige liste, var: »Den vilde bande« (Sam Peckinpah), »Midnight Cowboy« (John Schlesinger), »Butch Cassidy and the Kid« (George Roy Hill), »Easy Rider« (Dennis Hopper) og »Damerne fra Boulogneskoven« (Robert Bresson).

FRÆNDELØS

En række ABCinema-instruktører er lige ved at barsle en episodefilm over temaet ungdomskulturen. En ur-premiere var planlagt i februar på Louisiana i forbindelse med en udstilling, hvor bl. a. Den eksperimenterende Kunstskole deltager. Flere af instruktørerne tilhører denne meget avantgardistiske gruppe, bl. a. Per Kir-

DE 11 BEDSTE

Sammenslutningen af Danske Filmkritikere har nu for tredje år i træk ladet sine ca. 40 medlemmer stemme om årets 10 bedste film. Det er blevet til 11 titler, fordi der var samme antal stemmer på numrene 9, 10 og 11. Filmene er:

keby, Peter Louis Jensen og Bjørn Nørgård. Episodefilmen, der har titlen »Frændeløs«, består af ialt seks film. De resterende tre er lavet af Allan de Waal, Jørgen Leth og Vagn Lundbye. Den 22-årige Bjørn Nørgårds film har, allerede før den var færdig vakt stor opsigt med sine optagelser af en nøgen pige plus kors gennem Børsen.

– Hun er en kvindelig Kristus, fortæller han. Jeg arbejder altid med genkendelige symboler, der så får en drejning. Et kors er et genkendeligt symbol. Jeg har blot fremstillet Jesus som en kvinde – det var han måske. I hvert fald prædikede han kvindeidealet: kærlighed. Scenen på Børsen er et citat fra Biblen; Jesus spørger de skriftkloge: »Står der ikke skrevet, at mit hus skal kaldes et bedehus for alle folkene? men I har gjort det til en røverkule«.

I et senere afsnit af Bjørn Nørgårds film fremvises en række forskellige stativer, hvori der enten hænger eller ligger en nøgen pige. På lydbandet oplæses Det kommunistiske manifest ...

– Det er knæppemaskiner. Egentlig ville jeg have haft dem udstillet på Charlottenborg og lejet en luder, som publikum kunne forsøge sig på, men det gik ikke i orden.

Kvinden er i mandssamfundet blevet reduceret til et seksualobjekt. Hun bliver udstillet, udnyttet for blot at tjene mandens behov. I filmens femte og sidste episode ligger hun derfor som andet affald i skoven – brugt og kasseret, slutter Bjørn Nørgård.

Forurening er en slags fællesnævner for de tre første episoder i »Frændeløs«. Allan de Waal arbejder helt konkret med affald contra renhed i overtoninger og dobbeltkopieringer, mens det kun kommer indirekte til udtryk hos Per Kirkeby, der beskæftiger sig med mennesket i naturen, i skoven.

– Bevægelsen mod naturen og væk fra storbyen er et centralt kendetegn for ungdomskulturen, siger han. I USA har mange hippiegrupper levet flere år dybt inde i skovene, og man kan med rimelighed drage en parallel til romantikken, der indførte naturen som noget smukt, i modsætning til rationalisterne, der vurderede materialistisk, om den var frugtbar eller gold.

Som i alle Kirkebys øvrige film er billederne ikke fiktionsbærende – billed er billeder, som han siger. På spørgsmål om, hvorfor han laver film og ikke malerier, svares, at det er, som det nu falder, men at det unægtelig er mere besværligt at lave film. »Jeg kan f. eks. ikke forklare Werner Pedersen (direktør for Kortfilmrådet) det billede, jeg har i hovedet, og hele maskineriet med alle dets tidsfri-

ster gør, at man er mere fri over for maleriet,« forklarer han.

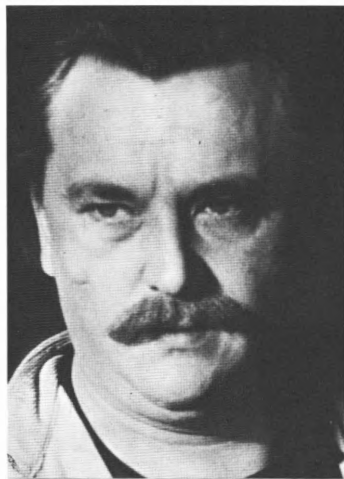
Skønheden i naturen – og i billeder – samt mennesket i den, er temaet i Vagn Lundbys film, der er en lille spaghetti-western. Filmen er optaget i en spaghettiby i Spanien og har i sin enkelhed en meget naiv og poetisk tone, der giver samme følelse af religiøs mystik, som findes i de øvrige film.

Mens alle de nævnte film (samt Jørgen Leths lille interview med en amerikansk pige) er fotograferet af Ole John, har Peter Louis Jensen selv filmet sin. Det er sket på 8 mm, som igen er affotograferet på 16 mm, således at filmen bliver et billede af et billede. Billedside og lydside er ikke synkroniserede, men to helt selvstændige forløb. Peter Louis Jensen fortæller, at han arbejder med problemet omkring kommunikation og eksperimenterer med aflæsningstærsklen, dér hvor støj bliver til betydningsbærende lyde og billedet får konturer.

»Frændeløs« er lavet – i farver – for ialt 80.000 kr., alle betalt af Kortfilmrådet, hvilket må siges at være uhørt billigt. Hver har fået et honorar på 3000 kr. og ca. 8000 til at lave film for. Det er midt i den almindelige misere oplivende, at Kortfilmrådet prøver nye veje og ikke konsekvent kører videre i 40'ernes kortfilmtradition.

Philip Lauritzen

JIRÍ TRNKA DØD

Kort tid efter nytår fik verden meddelelse om, at den tjekkiske tegner, teatermaler og dukkefilminstruktør Jirí Trnka var død efter længere tids sygdom knap 58 år gammel.

Det var dukkefilmen, som gjorde Trnka verdensberømt, men faktisk var filmen den sidste station på hans lange kunstneriske løbebane. Han var 34 år gammel, da han for første gang kom til at beskæftige sig med film, 36 da han lavede sin første dukkefilm. Hans hurtige berømmelse indenfor filmen skyldes ikke mindst den

kunstneriske virksomhed, som han havde udfoldet forud.

Hans løbebane forud for filmen var følgende: Medarbejder ved Josef Skupa's dukketeater, karikaturtegner ved aviser og tidsskrifter, vinder af konkurrencen om illustration af Ivan Olbrachts roman »Røveren Nikola Schuhaj«, bogillustrator (W. Hauff, J. Karafiát), opsætning af en række af Maeterlincks dukkedramaer på sit eget børneteater Drevené divadlo (Trædukkernes teater), samarbejde med den modernistiske tjekkeske teaterinstruktør Jiri Frejka ved opsætning af en række klassiske dramer af Hebbel, Shakespeare og Goldoni. Man kan således roligt sige, at han mødte velforbredt, da han i slutningen af 1945 blev opfordret til at forsøge sig indenfor tegnefilmen.

Men i 1947 begyndte en tjekkesk filmgruppe at experimentere med dukkefilm og Trnka blev opfordret til at lave dukkerne og tegne dekorationerne, og hermed klappede fælden i. Trnka helligede sig i de følgende år næsten udelukkende dukkefilmen, indenfor hvilken han vandt verdensberømmelse. Hans kunstneriske register viste sig at være yderst vidtfavnende, spændende fra Tjekkovs satiren »Romance for kontrabas« (den med den nøgne pige i gulvviolinkassen) over folkeeventyret »Bajaja« og den folkloristiske pastiche »Årets gang« til det nationale epos »Gamle tjekkeske folkesagn« og samfundssatiren »Den brave soldat Svejk«. Ind imellem fik han dog også tid til at experimentere med nye filmiske udtryksmidler: kombination af tegnefilm og dukkefilm, papirklip, handske-dukke (Mester Jakel) og »leporello«, d. v. s. en rytmisk fremføring af statiske tegninger. Hans berømteste film vil sikkert stadig være »Præriens Sang«, en bidende, men samtidig også højt charmerende satire over Wild West filmene.

Slutstenen på denne etape af hans kunstneriske løbebane var den stort anlagte dukkefilm »En Skærsommernatsdrøm« i Wide Screen og Eastmancolor. Den formåede at fremkalde beundring, men ikke den samme begejstring som de fleste af Trnkas tidligere film, og i dag er det klart, at den kastede ham ud i en kunstnerisk krise. I flere år holdt han sig borte fra dukkefilm, lavede nogle ikke alt for inspirerede tegnefilm men helligede sig i øvrigt arbejdet med at illustrere en ny H. C. Andersen-udgave. En dansk udgave med hans illustrationer står nu foran sin udgivelse.

Da Trnka i 1963 vendte tilbage til dukkefilmen med »Den cybernetiske bedstemor« var der tydeligvis kommet en ny tone ind. Satiren var blevet skarpere, kritiken

hårdere, det lyrisk-impressionistiske var blevet fortrængt til fordel for en ekspressionistisk aggressivitet, som tidligere havde ligget Trnka fjernt. Denne udvikling blev forstærket med »Ærkeenglen Gabriel og Mor Gås« og kulminerede i »Hånden« (1965), et usminket ideologisk opgør med totalitær tænkning og hvad deraf følger. Trnka havde helhjertet stillet sig side om side med de kræfter i Tjekkoslovakiet, som arbejdede for en »socialisme med menneskeligt ansigt«. Og da en række kunstnere og kulturpersonligheder under Prager-Foråret i 1968 udsendte »De 2000 ords manifest«, var Trnka blandt underskriverne. Han var med blandt dem, som åbent og direkte tog stilling. Nu er han borte.

Verden er blevet en stor filmkunstner fattigere. Børge Trolle

DEBUTANT

Skuespilleren Richard Attenborough er blevet instruktør og er under jubel i den engelske presse debuteret med en filmatisering af Joan Littlewoods »Oh what a Lovely War«. Paramount har finansieret filmen, der formelt er produceret af Attenboroughs og Brian Duffys Accord Productions, og begge har de arbejdet gratis – for til gengæld at være med til at dele filmens eventuelle overskud. Attenboroughs kommentar til fremgangsmåden er: »Det er den eneste måde at lave film på. Jeg tror de skabende filmkunstnere må være med til at tage en risiko, hvis de virkelig ønsker at lave ting, der går imod konventionerne.«

FLITTIG

Peter Bogdanovich, hvis debutfilm »Snigskytten« snart får premiere herhjemme, arbejder for øjeblikket på en ny bog samt flere film. Han skal lave en film for Sergio Leones selskab og en for sit eget selskab, men først og fremmest skal han have sin bog om Orson Welles klar til sit forlag i år.

Bogen synes at blive det hidtil mest grundige der er skrevet om Welles, der selv har vist sig samarbejdsvillig og har fundet gamle breve, telegrammer og annoterede drejebøger frem til Bogdanovich.

Foruden bogen om Orson Welles regner Bogdanovich også med at få lavet bøger om Allan Dwan, Leo McCarey, Raoul Walsh og Howard Hughes, oplyser branchebladet Variety.

Fotos side 103/104: Catherine Dupont i »Starten«, Toshiro Mifune i »De syv samuraier«, Jirí Trnka.